

Jonge garde

Omgevingsgeluid

De architectuur van Frans Jan van Gool werd lang verguisd. Kunstenaars Kristina Benjocki en Stijn Verhoeff maakten met een film een ode aan hun buurt.

Joke de Wolf

Doodskoparchitectuur noemde H.J.A. Hofland de gebouwen van Frans Jan van Gool in 1979. Ook Gerrit Komrij kon geen genoeg krijgen van het mopperen op de gebouwen van de architect die, na in 1953 te hebben meegewerkt aan het ontwerp van de Lijnbaan in Rotterdam, in Amsterdam aan het werk was gegaan.

Voor de twee nieuwe villa's aan de Weteringschans, recht tegenover het Rijksmuseum, kregen het zwaar te verduren. 'Ze waren gisteren al ouderwets', schreef Komrij, 'ze zijn de zigeunerkinderen van deze tijd, want ze zijn simpel, eenduidig en oneindig reproduceerbaar'.

Tussendoor had Van Gool met zijn voorstel het winnende ontwerp gemaakt voor een prijsvraag die de gemeente in 1962 had uitgeschreven voor het zuidelijke deel van de Buikslotermeerpolder in Amsterdam-Noord. Het 'Plan Van Gool' werd tussen 1966 en 1972 gebouwd en bestaat uit tien haakvormige flatgebouwen van vijf verdiepingen hoog. Van Gool maakte ze 'even hoog als de kruinen van de bomen, zodat alle bewoners nog contact zouden houden met de begane grond'. Het zijn in totaal 1138 woningen, met gemiddeld maar liefst honderd vierkante meter oppervlak. Opvallend zijn de futuristische luchtbruggen, die als 'straten in de lucht' een alternatieve looproute vormen.

Ik ben er voor het eerst op een druileri-geaugustusdag. De straatnamen ademen het vooruitgangdenken van Van Gool. Hier worden geen historische helden, planten of muziekgenres op een voetstuk gezet. Adressen zijn Het Laagt en Het Hoogt, Het Breed en Benedenlang. Het is er rustig, logisch vanwege de

Kristina Benjocki en Stijn Verhoeff, still uit de film *Het Hoogt en Het Laagt* voor *Welcome Stranger*, 2024

vakantietijd. Ik begrijp de scepsis van de oude schrijvers, gezellig is niet het eerste woord dat bij je opkomt bij het zien van de eenvormige façades. Toch is het er niet onaangenaam; er lopen en fietsen mensen van alle leeftijden, er is autoverkeer op de achtergrond. Mensen hebben hun balkons gepersonaliseerd.

De reden voor mijn komst is het project *Welcome Stranger*. Dat begon in de jaren negentig in de leeggemaakte woonkamer van de organisatoren. Vanaf 2020 gebruiken de door curator Marianna van der Zwaag uitgekozen kunstenaars de buitenruimte van hun eigen woonhuis ergens in Amsterdam om een kunstwerk te maken. Het levert niet alleen nieuwe kunstwerken op, het laat je als bezoeker ook meedenken over de plek van kunstenaars in de hoofdstad. En over hoe hun uitzicht en leefruimte invloed heeft op de kunst.

Dit jaar zijn toevallig drie kunstenaars gevraagd aan de oostkant van de stad. Sarah van Sonsbeeck (1976) laat tegenover haar huis aan de Spinozastraat een licht in morsecode 'Ga zo door!' roepen. In de Kleine Wittenburgerstraat maakte Jacob Dwyer (1988) een knalgroene spreekbuis waardoor je als voorbijganger de overpeinzingen hoort van een wezen dat zich

Van Gool maakte de flatgebouwen 'even hoog als de kruinen van de bomen'

boven, in zijn huis, bevindt. Je hoort hem chips eten tussen de monologen door.

Kunstenaars Kristina Benjocki (1984) en Stijn Verhoeff (1981) wonen in Het Laagt. Ze maakten voor *Welcome Stranger* een film over hun buurt, *Het Hoogt en Het Laagt*, die online te bekijken is. Je ziet er beelden van de vogels, de bomen en de huizen. Mensen op weg naar hun werk, school, het winkelcentrum. Of zittend en spelend in en op een van de vele speelplekken. Erbij hoor je de geluiden van de buurt. En onder in beeld zie je de tekstberichten die Benjocki en Verhoeff elkaar sturen terwijl ze werken aan deze film over hun buurt. Je ziet ze later ook zelf rondlopen met een microfoon, zoekend naar omgevingsgeluid. En met een fotocamera, op zoek naar beeld.

Met behulp van archiefphoto's en interviews verkennen ze de geschiedenis. Er was vroeger meer open ruimte in het complex. 'Things were possible back then', schrijft een van de twee. 'The space was open.' Ook waren er openbare filmvertoningen. Het brengt de kunstenaars op een idee. 'I love this idea of a film bringing people together. Film being a catalyst for ideas.'

Later sloot de woningbouwvereniging de galerijen en gemeenschappelijke ruimte af onder het mom van veiligheid. Toch zijn de kunstenaars te spreken over hun buurt. Ik kan het me inmiddels voorstellen. En het stadsbestuur ook: deze zomer is het Plan Van Gool aangewezen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht. ■

Het Hoogt en Het Laagt wordt 31 augustus om 12.00 uur vertoond in de ruimte Bovenover 241. *Welcome Stranger* duurt tot 15 september. Zie voor meer informatie welcomestranger.nl